

ATMINTINĖ MĒSINIŲ GALVIJŲ AUGINTOJAMS

ŪKINIŲ GYVŪNŲ APSKAITOS ŽURNALO PILDYMAS

Laikant individualiais numeriais paženklintus gyvūnus, būtina raštu arba kompiuterinėje laikmenoje pildyti Ūkinių gyvūnų apskaitos žurnalą GAŽ-1.

Laikant gyvūnus, kuriems suteiktas bandos numeris, būtina raštu arba kompiuterinėje laikmenoje pildyti Ūkinių gyvūnų bandos apskaitos žurnalą GAŽ-2.

Informacija apie atvestą prieauglį, išvežtus ar atsivežtus, kritusius ir paskerstus gyvulius turi būti nedelsiant įrašyta Ūkinių gyvūnų bandos apskaitos žurnale.

Kiekvienai bandai pildomas atskiras Ūkinių gyvūnų bandos apskaitos žurnalas.

Visos gyvūnų registravimo ir ženklinimo apskaitos formos bei žurnalai turi būti saugomi 3 metus po paskutinio juose padaryto įrašo.

www.vic.lt → Registruotiems naudotojams
→ Ūkinių Gyvūnų duomenų įvedimas

Gyvūnų registravimas ir ženkinimas

Ženklinant galvijų prieauglį į abi ausis segama po vieną dviejų dalių įsagą su gyvūno individualiu numeriu. Paženklinti reikia **ne vėliau kaip per 7 kalendorines dienas** nuo prieauglio atvedimo.

Įsagas segamas taip, kad jis būtų ausies kremzlinės dalies viduryje ir gerai matomas iš gyvūno priekinės ir užpakalinės pusės. Ausų įsago brūkšninis kodas turi būti matomas iš gyvūno priekinės pusės.

Galvijų prieauglio registracijos metu laikytojas (arba paslaugų teikėjai) paženkлина prieauglį, registracijos duomenis laikytojas įrašo į Ūkinių gyvūnų apskaitos žurnalą, registruoja Ūkinių gyvūnų registro centrinėje duomenų bazėje (CDB) ir (arba) užpildo GŽ-2 ar GŽ-2a formą. Suvedant duomenis būtina pažymėti gimusio veršelio svorį, spalvą, **veršiavimosi lengvumą**:

1 – Lengvas: be pagalbos

2 – Normalus: su nedidele pagalba

3 – Sunkus: su mechanizmu pagalba

4 – Su gydytojo pagalba

5 – Operacija

Pirmąjį egzempliorių pateikia teritorinei VMVT **ne vėliau kaip per 7 kalendorines dienas nuo prieauglio atvedimo**, o antrasis – lieka laikytojui.

Ūkinių gyvūnų judėjimo registravimas

Ūkinių gyvūnų judėjimo registravimui naudojama dviguba pranešimų sistema.

Ūkinių gyvūnų perkėlimas iš vienos laikymo vietos ir (arba) bandos į kitą galimas tik tarp užregistruotų ūkinių gyvūnų laikymo vietų ir (arba) bandų.

Ūkinio gyvūno išvežimo į kitą laikymo vietą ar bandą duomenis laikytojas **ne vėliau kaip per 7 kalendorines dienas** nuo ūkinio gyvūno išvežimo registruoja Ūkinių gyvūnų registro centrinėje duomenų bazėje (UGRIS) ar praneša teritorinei VMVT, pateikdamas užpildytos GŽ-2 ar GŽ-2a formos pirmąjį egzempliorių, o antrąjį pasilikdamas sau.

Ūkinio gyvūno atvežimo iš kitos bandos ar laikymo vietos duomenis laikytojas **ne vėliau kaip per 7 kalendorines dienas** nuo ūkinio gyvūno atvežimo užregistruoja UGRIS arba apie tai **ne vėliau kaip per 7 kalendorines dienas** praneša teritorinei VMVT, pateikdamas GŽ-2ar GŽ-2a formos pirmąjį egzempliorių, o antrąjį pasilikdamas sau.

Ūkinio gyvūno netekimo registravimas

Laikytojas apie ūkinio gyvūno gaišimą, privers-
tinį skerdimą ar skerdimą savo reikmėms **ne vėliau kaip per 7 kalendorines dienas** nuo įvykio duomenis užregistruoja CDB ar teritorinėje VMVT užpildo GŽ-2 ar GŽ-2a formas, formos antrąjį egzem-

pliorių pasilikdamas sau. Nugaišusių, priverstinai paskerstų ar paskerstų savo reikmėms ūkinių gyvūnų ausų įsagai neišimami, pasai turi būti gražinami pasą išdavusiai įstaigai.

Ūkinių gyvūnų vagystės registravimas

Registruotų ūkinių gyvūnų vagystės atveju laikytojas **ne vėliau kaip per 7 kalendorines dienas registruoja** duomenis apie įvykį CDB ar teritorinė-

je VMVT užpildo GŽ-2 ar GŽ-2a formą, pažymėdamas kaip „išvežimą“, o jo priežastį – kaip „pavogimą“.

Suradus pavogtą ūkinį gyvūną, laikytojas **ne vėliau kaip per 3 kalendorines dienas** registruoja CDB ar teritorinėje VMVT užpildo GŽ-2 ar GŽ-2a formą, pažymėdamas įvykį kaip – „atvežimas“, o priežastį kaip – „gražinimas“.

MĒSINIŲ VEISLIŲ GALVIJŲ PRODUKTYVUMO KONTROLĖS, INDIVIDUALAUS VERTINIMO IR VEISLININKYSTĖS APSKAITOS TAISYKLĖS

Mėsinių veislių galvijams, įrašomiems į kilmės knygą, produktyvumo kontrolė, individualus vertinimas pagal telyčių, karvių ir buliukų individualaus vertinimo rezultatus, ir veislininkystės apskaita yra privalomi.

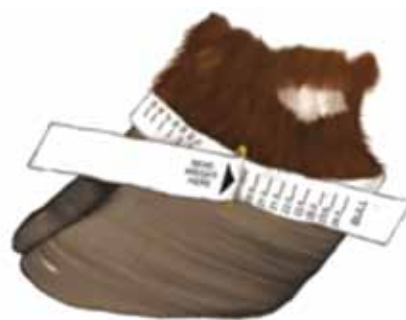
Mėsinių veislių galvijų produktyvumo kontrolė

- Mėsinių veislių galvijų (toliau – galvijai) produktyvumo kontrolė vykdoma atliekant galvijų svėrimus:

1. **telyčaitėms – gimus, 210 dienų (atjunkant) ir 365 dienų amžiaus.**
2. **buliukams – gimus, 210 d. (atjunkant) ir individualaus vertinimo metu.**

Iš atliktų svėrimų apskaičiuojamas būsimas buliuko svoris 365 dienų amžiaus.

- Jeigu nėra galimybės pasverti tik gimusio prieauglio, galima išmatuoti svorį veršelio svorio matavimo juostele arba jų svoris nustatomas pagal atitinkamos veislės prieauglio vidutinį svorį, kurį nustato pripažinta veislininkystės institucija.
- Svėrimus ūkyje atlieka galvijų laikytojas turimomis arba mobiliosiomis svarstyklėmis, turinčiomis galiojančią metrologinę patikrą. Vienas – kontrolinis svėrimas – turi būti atliekamas kompetentingos, atitinkamus įgaliojimus turinčios institucijos.
- Atlikus svėrimą, svėrimą atlikęs asmuo užpildo Svėrimo žiniaraštį. Svėrimo žiniaraštis saugomas ūkyje ne trumpiau kaip 2 metus, o jo kopiją asmeniškai, paštu ar elektroniniu būdu per 10 kalendorinių dienų nuo svėrimo perduoda pripažintai veislininkystės institucijai.

- Pripažinta veislininkystės institucija svėrimo duomenis nedelsiant, bet ne vėliau kaip per 5 darbo dienas, įveda į Kilmės knygos duomenų bazę.

TELYČIŲ VERTINIMAS

- Telyčių veislinė vertė nustatoma pagal kilmę bei svorį 210 ir 365 d. amžiaus.
- Telyčių priesvoris iki 210 d. parodo motinos pieningumą, o priesvoris nuo 210 iki 365 d. – jos pačios produktyvumą.

KARVIŲ VERTINIMAS

- Karvės vertinamos **po pirmojo ir trečiojo apsi-veršavimo, praėjus 2–7 mėnesiams**. Jeigu nebuvo galimybės atlikti įvertinimą po pirmojo apsi-veršavimo, įvertinimas atliekamas po antrojo apsi-veršavimo.

- Karves vertina pripažintos veislininkystės institucijos įgaliotas ekspertas (vertintojas), dalyvaujant galvijų laikytojui ar jo atstovui.
- **Karvės vertinamos pagal kilmę, atitikimą veislės tipui, raumeningumą, eksterjerą, stambumą;**
- Atitikimas veislės tipui, raumeningumas ir eksterjeras vertinamas 1–9 taškais:
  - 1 – labai blogas;
  - 2 – blogas;
  - 3 – nepatenkinamas;
  - 4 – pusėtinas;
  - 5 – vidutinis;
  - 6 – patenkinamas;
  - 7 – geras;
  - 8 – labai geras;
  - 9 – puikus.
- Karvių stambumas vertinamas: ST – stambi; V – vidutinio stambumo; SM – smulki.
- Vertintojas vertinimo metu užpildo Karvių įvertinimo lapą 2 egzemplioriais: 1 egz. paliekamas gyvulio laikytojui ir ne mažiau kaip 1 metus saugomas ūkyje, 1 egz. vertintojas per 10 kalendorinių dienų perduoda pripažintai veislininkystės institucijai.

BULIUKŲ VERTINIMAS

- Vertinami tik grynaveisliai buliukai ne jaunesni kaip 11 ir ne vyresni kaip 18 mėn. amžiaus.
- Buliukai su lyties organų defektais nevertinami.
- Buliukus vertina vertintojas, dalyvaujant gyvulio laikytojui ar jo atstovui.
- Vertinimui pateikiami buliukai turi būti atvesti su apynasriu arba turėti nosies žiedą.
- Buliukų veislinė vertė nustatoma pagal kompleksinį veislinės vertės indeksą. Kompleksinis veislinės vertės indeksas nustatomas pagal buliuko priesvorį nuo gimimo iki vertinimo dienos ir 1–9 taškų sistema, įvertinant tipingumą veislei, raumeningumą ir eksterjerą.
- Vertinimo metu vertintojas užpildo Buliaus įvertinimo lapą.

GALVIJŲ KERGIMO ŽINIARAŠČIO PILDYMAS

Kergimui naudojami buliai reproduktoriai:

- turi būti registruoti VĮ Žemės ūkio informacijos ir kaimo verslo centro (toliau – ŽŪIKVC) Ūkinių gyvūnų registre;
- turi būti įrašyti į kilmės knygą ir turėti išduotus pripažintų veislininkystės institucijų (asociacijų) kilmės pažymėjimus;
- turi būti sveiki ir atitikti Prekybos galvijais ir kiaulėmis veterinarijos reikalavimus, patvirtintus Valstybinės maisto ir veterinarijos tarnybos direktoriaus 2004 m. balandžio 20 d. įsakymu Nr. B1-349 „Dėl Prekybos galvijais ir kiaulėmis veterinarijos reikalavimų patvirtinimo“;
- turi būti negiminingi bandoje esančioms karvėms ir telyčioms.
- Galvijų laikytojas, įsigijęs bulių reproduktorių, kurį naudos kergimui, turi kreiptis į pripažintą veislininkystės instituciją (asociaciją) dėl buliaus kilmės pažymėjimo išdavimo ir/ar aprobavimo.
- Galvijų laikytojas privalo ne vėliau kaip per 14 kalendorinių dienų buliaus reproduktoriaus naudojimo kergimui pradžios, pateikti ŽŪIKVC buliaus reproduktoriaus kilmės pažymėjimo kopiją.
- ŽŪIKVC ne vėliau kaip per 7 kalendorines dienas papildo duomenų bazę trūkstamais buliaus reproduktoriaus kilmės duomenimis (įskaitant kraujo laipsnį). Jeigu kilmės pažymėjime nėra nurodytas kraujo laipsnis, ŽŪIKVC privalo jį apskaičiuoti Žemės ūkio ministerijos nustatyta tvarka.
- Kergimo žiniaraštį ūkinių gyvūnų laikytojas ar paslaugų teikėjas užpildo tiesiogiai ŽŪIKVC Kergimo apskaitos programoje (toliau – KAP) per 14 kalendorinių dienų nuo reproduktoriaus išvedimo iš bandos.
- Už Kergimo žiniaraštyje pateiktų duomenų teisingumą atsako ūkinių gyvūnų laikytojas.
- Lietuvos Respublikoje asmenys, laikantys bulius reproduktorius ir teikiantys gyvulių kergimo paslaugas, turi turėti Gyvulių kergimo punkto licenciją.
- Giminingo veisimo atveju už galimas žalingas pasekmes atsako ūkinių gyvūnų laikytojas.
- Asmenys, pažeidę šiose Taisyklėse nustatytus reikalavimus, atsako teisės aktų nustatyta tvarka.

MĚSINIŲ GALVIJŲ KILMĚS KNYGŲ

NUOSTATAI

- Kiekvienai galvijų veislei tvarkoma atskira mėsinų galvijų kilmės knyga (toliau – kilmės knyga).
- Į kilmės knygas įrašomi galvijai, atitinkantys nuostatų reikalavimus, ir kurių vykdoma produktyvumo kontrolė. Galvijai į kilmės knygas įrašomi jų savininkų prašymu.
- Kilmės knygų duomenis kaupia, sistemina, saugo ir ataskaitas teikia VĮ Žemės ūkio informacijos ir kaimo verslo centras (toliau – ŽŪIKVC).
- Kilmės knygas tvarko žemės ūkio ministro įsakymu pripažinta galvijų veislininkystės institucija (asociacija) ŽŪIKVC interaktyviojoje duomenų bazėje.
- Į kilmės knygas įrašomi galvijai ir jų prieauglis turi būti registruoti, jų tapatybė nustatyta pagal galiojančią tvarką. Pripažįstami tik tie įrašomų galvijų protėviai, kurie buvo suženklinti pagal tuo metu galiojusius galvijų produktyvumo kontrolės nuostatus.
- Kilmės knygos suskirstytos į pagrindinį ir papildomą (D) skyrius. Pagrindinis skyrius suskirstytas į elitinių galvijų (E), A, B ir C poskyrius.
- Pirmą kartą į kilmės knygos skyrius (poskyrius) palikuonys įrašomi atsižvelgiant į tėvų kilmę ir jų įrašymą į tam tikrą kilmės knygos skyrių (poskyrių):

Palikuonių įrašymas į kilmės knygos poskyrius				
Tėvai, įrašyti į kilmės knygos skyrius (poskyrius)		Suporavus išeina	Palikuonys, įrašomi į kilmės knygos skyrius (poskyrius)	
Tėvas	Motina		Vyriškosios lyties palikuonys	Moteriškosios lyties palikuonys
A	A		A	
A	B		Tik B	A
A	C		Negalima įrašyti	Tik B
A	D		Negalima įrašyti	C
A	Neįrašyta		Negalima įrašyti	D
B	A		Tik B	
B	B		Tik B	Tik B
B	C		Negalima įrašyti	Tik B
B	D		Negalima įrašyti	C
Nežinomas	Neįrašyta		Negalima įrašyti	D

- Buliai į kilmės knygą įrašomi, jei žinoma ne mažiau kaip dviejų kartų jų kilmė, ir jeigu atitinka kilmės knygos A ir B poskyrių reikalavimus.
- Atlikus mėsinų galvijų individualų įvertinimą, galvijai gali būti perkelti į kitą kilmės knygos poskyrį atsižvelgiant į šiuos kriterijus:
  - buliai – atsižvelgiant į veislinę vertę, kompleksinio įvertinimo indeksą, atitiktą veislei, raumeningumą, eksterjerą ir palikuonių penėjimosi bei mėsinės savybes;
  - karvės – atsižvelgiant į veislinę vertę (veislės tipo atitiktį, raumeningumą ir eksterjerą, reprodukcinės savybės – pagal veršiamosios lengvumą, laikotarpį tarp veršiamosios, veršelių stambumą ir išsaugojimą).
- Galvijų savininkai, sutikdami padengti papildomas išlaidas, gali kreiptis su prašymu, kad pripažintos veislininkystės institucijos sudaryta komisija spręstų dėl atskirų galvijų įrašymo į aukštesnį kilmės knygos skyrių (poskyrį). Komisija, išanalizavusi galvijo kilmę ir apžiūrėjusi vietoje, gali galviją perkelti į aukštesnį skyrių (poskyrį), jei jis atitinka tam kilmės skyriui keliamus reikalavimus.
- Iš kitų šalių įvežtas galviją įrašomas į tą skyrių (poskyrį), kuris nurodytas galvijo kilmės pažymėjime arba, jei nenurodytas, – įrašomas į tą kilmės knygos poskyrį, kurio kriterijus jis atitinka pagal nuostatus, nurodant jo individualų numerį ir kilmės knygos, į kurią galviją buvo pirmą kartą įrašytas, numerį.
- Iš kilmės knygos galvijai gali būti išbraukti paaiškėjus, kad jų kilmės duomenys yra klaidingi, suklastoti ar neatitinka nustatytų reikalavimų.
- Jei galvijų laikytojas kelis kartus pateikia neteisingus duomenis, kilmės knygą tvarkanti pripažinta veislininkystės institucija turi teisę atsisaikyti įrašyti į kilmės knygą tos bandos galvijus.
- Į kilmės knygą įrašomų galvijų kilmė tikrinama DNR ar kitais tinkamais metodais ir tvarkoma paveldimų ligų apskaita. Kilmę privaloma tikrinti:
  - visų veislei atrenkamų veislinių buliukų ir jų motinų;
  - telyčaičių, gautų embrionų persodinimo metodu;
  - kalendoriniais metais kas šimtosios į kilmės knygą įrašomos karvės ar telyčaitės;
  - jei per paskutinius kalendorinius metus iš tirtų mėginių buvo nustatyta daugiau

kaip 20 proc. kilmės klaidų, tai einamaisiais metais kilmė tikrinama kas dešimtosios į kilmės knygą įrašomos karvės ar telyčaitės.

- Embrionų persodinimo būdu gauto prieauglio kilmė pažymima raidėmis ET ir nurodomi genetiniai jo tėvai.
- Žymos apie paveldimas ligas daromos gavus patvirtinimą iš kompetentingos institucijos. Tokių galvijų kilmė privalo būti patikrinta DNR metodu.

GALVIJŲ PAVELDIMOS LIGOS

Paveldimoji liga	Ligos geno nešiojo tarptautinis žymėjimas
Weaver sindromas – progresuojanti degeneratyvi mieloencefalopatija	CW
BLAD (letalinė) – galvijų leukocitų sukibimo nepakankamumas	BL
DUMPS (letalinė) – uridino menofostazės sintezės nepakankamumas	DP
Citrulinemia (letalinė) argininosucinato–sintezės nepakankamumas	CP
CVM (letalinė) – stuburo išsigimimų kompleksas	CV
BSMA – galvijų stuburo raumenų atrofija	BSMA
Lanksčių kojų sindromas	LL
Mulefoot – „Mulo“ kojos	MF
„Voro“ kojų sindromas	CS

KILMĖS PAŽYMĖJIMAS

- Mėsinio galvijo kilmės pažymėjimas sudaromas ŽŪIKVC duomenų bazėje iš joje esančių kilmės knygos duomenų. Kilmės pažymėjimą išduoda kilmės knygą tvarkanti žemės ūkio ministro įsakymu pripažinta galvijų veislininkystės institucija (asociacija) galvijo laikytojui prašant.
- Prie galvijo, kuris yra paveldimų ligų genų nešiotas, vardo, jei vardo neturi, tai prie individualaus numerio, įrašoma sutartinė paveldimos ligos pavadinimo santrumpa.
- Keičiantis savininkui, jeigu galvijo ir jo protėvių produktyvumo ir veislinės vertės duomenys pasikeitė, išduodamas naujas pažymėjimas su naujausiais duomenimis.

Galvijo kilmės pažymėjimui išduoti reikalingi duomenys:

1. Užpildytas prašymas išduoti kilmės pažymėjimą (jame nurodytas galvijo identifikacinis Nr., veislė, spalva, gimimo data, gyvulio vardas, jo tėvų identifikaciniai Nr.).
2. Galvijo mama turi būti vertinta ir įrašyta į kilmės knygą.
3. Galvijo tėvas turi turėti galiojantį kilmės pažymėjimą.
4. Buliukams 11–18 mėn. reikalingi individualaus vertinimo duomenys ir veislinės vertės indeksas.

PAVYZDINĖ MĒSINIŲ GALVIJŲ ŪKIO VALDYMO SCHEMA

